

PEČAT SPLITSKOG KNEZA IVANA IZ 12. STOLJEĆA

Arsen Duplančić

UDK 736.3 (497.5) »10«
Izvorni znanstveni rad
Arsen Duplančić
Arheološki muzej u Splitu

U članku se objavljuje crtež olovnog pečata splitskog kneza Ivana koji se spominje između 1167. i 1174. Pečat se nekoć nalazio u zbirci Vicka Solitra, a danas je zagubljen. U uvodnom dijelu članka dan je pregled do sada objavljenih splitskih pečata i pečatnjaka, te se analizira kada se prvi put u Splitu javlja titula comes (knez).

Sfragistika Splita ne može se pohvaliti ni velikim brojem članaka niti temeljitom obradom. U dosadašnjoj literaturi¹ objavljeno je tek nekoliko pečatnjaka i pečata. Povijesni izvori pokazuju, međutim, da se vlasnici pečatnjaka u Splitu mogu pratiti već od 11. stoljeća. Najstariji spomen odnosi se na "pečat svetog Dujma" (sigillo sancti Domnii) koji se navodi u jednoj ispravi iz 1091. ili 1092, a smatra se pečatom splitskog kaptola.² Od objavljenih pak pečata najstariji je onaj dvostruki s likovima sv. Dujma i sv. Anastazija (Staša) koji se nalazi na pergameni iz 1197. Za nj je pretpostavljeno da pripada kaptolu, iako nije posve isključena mogućnost da je pripadao splitskoj Općini.³

¹ Splitskih pečata nema u preglednim radovima kao što su: *I. Bojničić*, Popis do sada izdanih hrvatskih pečata, *Viestnik Hrvatskoga arheološkoga društva* II, Zagreb 1880, str. 97-101. *E. Laszowski*, Prilog k hrvatskoj sfragistici I, *Viestnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, NS I/1895, Zagreb 1895-1896, str. 120-136. Drugi dio u sv. V/1901, str. 73-86. *G. Majer*, Sigilli di magistrature veneziane nei possedimenti d'oltremare, *Archivio storico per la Dalmazia*, anno VI, vol. XI, fasc. 65, Roma 1931, str. 211-230. *V. Brajković*, Pečatnjaci, Zagreb 1980. - katalog zbirke Povijesnog muzeja Hrvatske.

² *J. Stipišić - M. Šamšalović*, Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije I, Zagreb 1967, str. 201-202. *I. Ostojić*, Metropolitanski kaptol u Splitu, Zagreb 1975, str. 16; usporedi i str. 85. *T. Smičiklas*, Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije II, Zagreb 1904, str. 194 - dokument iz 1185, str. 222 - isprava iz 1188. *S. Kovačić*, Splitska metropolija u dvanaestom stoljeću, Krbavska biskupija u srednjem vijeku, Rijeka-Zagreb 1988, str. 25-26 - dokument iz 1185.

³ *A. Gulin*, Pečat prvog krbavskog biskupa Mateja i olovni pečat, vjerojatno splitskog kaptola, Krbavska biskupija u srednjem vijeku, Rijeka-Zagreb 1988, str. 243-244.

Po starosti dolazi zatim pečat nadbiskupa Ivana (1266-1294), franjevca, koji donosi Farlati⁴ i veliki kaptolski pečatnjak, vjerojatno, iz 14-15. st. koji je sačuvan u dva primjerka. Oba imaju promjer 60 mm i premda izgledaju istovjetno, razlikuju se u ponekom detalju, no najviše u mitri. Kod jednog pečatnjaka sv. Dujam ima nisku, a kod drugog visoku mitru, što može pomoći njihovom datiranju. Naime, u starije doba ona je bila niža, a s vremenom postaje izduženija.⁵ Pečat na kojem svetac ima višu mitru objavio je Carrara.⁶

Slijedi pečatnjak opata Deodata iz prve polovice 15. st.⁷ i pečat gradskog kneza Donata Barbara iz sredine tog stoljeća.^{7a} Nešto je mlađi, čini se iz 16. st., pečatnjak samostana sv. Dominika.⁸ Iz 17. st. datira pečat nadbiskupa Markantuna de Dominisa (1602-1616),⁹ a iz sredine 18. st. pečat nadbiskupa Pacifika Bizze (1746-1756).¹⁰ Pečat splitske Gospodarske akademije, osnovane

S obzirom na poistovjećivanje "pečata sv. Dujma" s pečatom splitskog kaptola (nav. dj., str. 244. *I. Ostojić*, nav. dj. (2), str. 16.) treba upozoriti da se u jednom dokumentu iz 1111. spominje palača sv. Dujma: "Acta sunt hec in palacio sancti Domnii, coram archiepiscopo Crescentio ...". *T. Smičiklas*, nav. dj. (2) str. 23. *I. Lucić*, Povijesna svjedočanstva o Trogiru II, Split 1979, str. 1040. *Ž. Rapanić - M. Ivanišević - Z. Buljević*, Sveti Dujam, Split 1996, sl. na str. 120.

⁴ *D. Farlati*, *Illyricum sacrum III, Venetiis 1765*, str. 286. Pečat ima oblik mandorle. U sredini je lik biskupa koji sjedi i desnom rukom blagoslivlje dok u lijevoj drži pastoral. Naokolo je natpis: † S FRIS IOHIS. DEI GRA. ARCHIEPI. SPALATEN. U sredini donjeg dijela natpisnog pojasa je bradata glava koja vjerojatno predstavlja lavlju glavu, ali je loše nacrtana.

⁵ Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva, Zagreb 1979, str. 408-409.

⁶ *F. Carrara*, *Chiesa di Spalato un tempo salonitana, Trieste 1844*, str. 105. *Isti*, *Archivio capitolare di Spalato, Spalato 1844*, str. 50. *I. Ostojić*, nav. dj. (2), sl. 6 i veliko povećanje na ovitku knjige, ali zrcalno. Oba pečatnjaka objavljena su u *Ž. Rapanić - M. Ivanišević - Ž. Buljević*, Sveti Dujam, Split 1996, sl. 70 i 71 na str. 172. Oba pečatnjaka čuvaju se u Kaptolskom arhivu dok se u sfragističkoj zbirci Arheološkog muzeja nalazi jedan novovjeki otisak pečatnjaka s nižom mitrom. Stupovi s gredom na kojoj je natpis SALONITAN sigurno prikazuju Peristil Dioklecijanove palače koji se nazivao Trg sv. Dujma i Katedralni trg. Poviše grede izdiže se sv. Dujam upravo onako kao što se zvonik katedrale izdiže nad Peristilom. Zbog toga se arhitektura ispod svečevog lika ne može protumačiti "akveduktom koji spaja solinsku sa splitskom crkvom" kako predlaže *A. Gulin*, Prilog poznavanju hrvatske sfragistike, Zbornik Historijskog zavoda JAZU 8, Zagreb 1977, str. 444.

⁷ *F. Bulić*, Pečat Deodata opata samostana sv. Stjepana de pinis pokraj Splita, *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, NS II/1896-1897, Zagreb 1897, str. 7-8. *I. Ostojić*, *Benediktinci u Hrvatskoj I*, Split 1963, str. 327, 331. Isto, sv. II, Split 1964, str. 322. Danas je taj pečatnjak zagubljen.

^{7a} To je mali okrugli pečat bez natpisa s lavom sv. Marka "in moleca". *Il sigillo nella storia e nella cultura. Mostra documentaria. Catalogo a cura di Stefania Ricci*, Roma 1985, str. 147-148.

⁸ *A. Duplančić*, Splitski spomenici u Kavanjinovu "Bogatstvu i uboštvu", *Kulturna baština* 13, Split 1982, str. 22, 32 bilj. 13.

⁹ *M. Granić*, Uz pečate splitskog nadbiskupa Markantuna de Dominisa, *Kulturna baština* 16, Split 1985, str. 114-117.

¹⁰ *F. Bulić - J. Bervaldi*, *Kronotaksa solinskih biskupa uz dodatak Kronotaksa spljetskih*

1767, sačuvan je u dvije inačice. Jedna je s papirićem prevučenim preko voska,¹¹ dok je druga izrađena direktnim utiskivanjem u crveni pečatni vosak.¹²

Pečatnjak splitskog nadbiskupa Pacifika Bize

nadbiskupa, Zagreb 1912-1913, tab. XXVII - dokument iz 1751. Bizza je imao tri pečatnjaka različite veličine. Otisak srednjeg objavljen je u "Kronotaksi", dok je otisak najvećeg sačuvan na ispravi iz 1747. koja se, zajedno sa spomenutom, nalazi u arhivskoj zbirki Arheološkog muzeja. Bizzin najmanji pečatnjak čuva se u Arheološkom muzeju. Ovalnog je oblika veličine 29x26 mm. U sredini je nadbiskupov grb, a iznad njega biskupski šešir s kitama. Okolo je natpis: * PACIFICVS BIZZA ARCHIEP. SPALAT. DALM. ET. CR. PR. Uz rub pečatnjaka je vijenac od lišća. Isti je prikaz bio i na druga dva pečatnjaka, ali je legenda malo drugačija. Na dokumentu iz 1747. čita se: * PACIFICVS BIZZA. ARCHIEP. SPALAT. ... (dio nejasan) PRIMAS; veličina pečata je 50x38 mm. Na dokumentu iz 1751. tekst glasi: * PACIFICVS BIZZA ARCHIEP. SPALAT. DALM. ET. CROAT. PRIMAS; veličina pečata je 39x36 mm. Budući da je ovdje čitljiv cijeli natpis može se zaključiti da je i prethodni bio isti. Opisani pečatnjak vjerojatno potječe iz zbirke društva »Bihać« koje je 1895. nabavilo neke Bizzine predmete. A *Duplančić*, Počeci rada društva »Bihać«, Mogućnosti 11-12, Split 1982, str. 1065.

¹¹ J. *Bajamonti*, Zapisi o gradu Splitu, Split 1975, str. 271; primjerak je u Muzeju grada Splita.

¹² D. *Božić-Bužančić*, Južna Hrvatska u europskom fiziokratskom pokretu, Split 1995, tab. 1 uz str. 32; primjerak u splitskom Arheološkom muzeju. Osim te postoji još jedna diploma s pečatom iz 1784. M. V. = 1785. Potpuni izgled pečata i točan natpis na njemu pruža njegov otisak u gipsu koji se također nalazi u Arheološkom muzeju. Pečat je ovalnog oblika s likom krilatog lava sv. Marka koji stoji i drži štit iznad kojeg je kruna. U gornjem dijelu štita je grb Splita, a ispod njega grb Dalmacije. Uz rub pečata je natpis: SIGILLUM SOCIETATIS OECONOMICAE SPALATENSIS (S C). Kratica S C znači "Senatus consultum" jer je mletački Senat odobrio rad akademije i novčano je pomagao. Iako se u prvi mah čine isti, ipak se otisci u vosku razlikuju od gipsanog. To se najbolje vidi po glavi lava i svetokrugu oko nje. Postoji i mala razlika u veličini. Dimenzije voštanih pečata su 57x48 mm, a gipsanog 55x47 mm. Sve to govori da su postojala dva pečatnjaka. Dužnost čuvanja pečatnjaka akademije bila je povjerena njenom tajniku. D. *Božić-Bužančić*, nav. dj., str. 38, 330.

U niz objavljenih pečata spadaju tri kaptolska čije je vremensko određenje relativno široko. Prvi je veliki pečatnjak s istim natpisom i prikazom kao na onom koji je objavio Carrara, ali je očito mlađi od njega. Loše je izrade, puknut je i nedostaje mu jedan dio.¹³ Drugi je mali pečat s natpisom: * SIGIL. CAPITVL. METROPOL. ECCLES. SPALAT, sa strana sv. Dujma: SDOM NIVS, a na gredi: SALONITAN. I njega je donio Carrara.¹⁴ Oba pečata nastala su prije 1828. jer je te godine bulom "Locum Beati Petri" ukinuta splitska metropolija, a nadbiskupija svedena na biskupiju.¹⁵ Treći je sigurno najmlađi i nastao je nakon 1828. Na njemu je natpis: CATHEDRALE CAPITULUM ECCLESIAE SPALATENSIS, a uz sv. Dujma: SDO MNIVS.¹⁶

Pečatnjak splitskog kaptola iz Arheološkog muzeja

Arheološki muzej u Splitu posjeduje pak pečatnjak koji veličinom odgovara onom manjem Carrarinom, ali je lošije izrade. Promjer mu je 31 mm. Na njemu je natpis: SIGIL CAPITVL METROPOL PRIMITIA ECLEAE SPALATE, uz sv. Dujma: S. DOMN SVINIVS (sic!), a na gredi: SALONITAN. S obzirom na titule spomenute u natpisu, vidljivo je da je nastao prije 1828.^{16a}

¹³ M. Matijaca [i dr.], Sveti Dujme, Split 1991, str. 42. D. Diana, Iz riznice splitske prvostolnice, Split 1994, sl. na stražnjoj korici. Ž. Rapanić - M. Ivanišević - Ž. Buljević, Sveti Dujam, Split 1996, sl. 72 na str. 172. I on se čuva u Kaptolskom arhivu, a promjer mu je 59 mm.

¹⁴ F. Carrara, Archivio ..., nav. dj. (6), str. 81. Jedan njegov otisak nalazi se u sfragističkoj zbirci Arheološkog muzeja, u istoj kutiji u kojoj je otisak velikog, gotičkog pečata. Pečatnjaka po kojem je izrađen danas nema u župskom uredu katedrale.

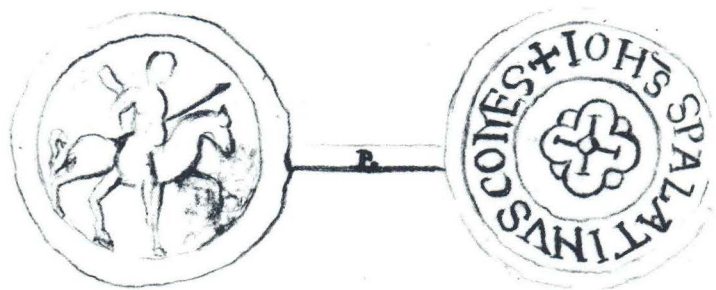
¹⁵ I. Ostojić, Splitski kaptol u splitsko-makarskoj biskupiji, Split 1977, str. 9-10.

¹⁶ Isto, sl. 11 i na prednjoj korici; vidi i str. 27. Ostojić je objavio crtež pečatnjaka. Pečatnjak ima promjer 44 mm i čuva se u župskom uredu sv. Dujma.

^{16a} Ž. Rapanić - M. Ivanišević - Ž. Buljević, Sveti Dujam, Split 1996, sl. 73 na str. 172.

Na kraju ovog pregleda navest ćemo pečat grada koji je poznat samo djelomično. Naime, u uvodu Splitskog statuta iz 1312, govoreći o podrijetlu Splita, kaže se da je načelnik Perceval dao urezati u pečat grada stih: "Palatium laetum, Spalatum Salonae quietum".¹⁷ Točnost natpisa potvrđuje suvremenik Miha Madijev de Barbazanis koji ga navodi u svojoj povijesti kada govori o podrijetlu Splitskana.^{17a} Drugog opisa nema pa je to sve što znamo o tom komunalnom pečatu.

Među najstarije splitske pečate ubraja se i do sada nepoznati pečat kneza Ivana. Podaci o njemu nalaze se u ostavštini Franje Carrare u Arheološkom muzeju u Splitu.¹⁸ Riječ je o jednom crtežu i bilješci koja objašnjava o čemu se radi. Crtež je izrađen olovkom, a po otisku na poledini papira vidi se da je rađen

Collezione Solitro -

*S. 10/43
ay.*

Carrain crtež pečata splitskog kneza Ivana

direktno po originalu, što pridonosi njegovoj vjerodostojnosti. Na lijevoj strani prikazan je konjanik s kopljem, kojemu iza leđa vijori plašt. Na desnoj pak strani vidi se stilizirani cvijet, rozeta, a uz rub teče natpis: † IOHS SPALATINVS COMES. Između slova H i S prve riječi je crtica znak skraćivanja, dok su slova M i E treće riječi u ligaturi. Promjer pečata je 32 mm. Između aversa i reversa Carrara je nacrtao traku i na njoj napisao slovo "P." tj. piombo. Sa strane je naznačio da se original nalazi u zbirci Solitro gdje ga je kopirao 10. VIII. 1843.

¹⁷ A. Cvitanić, Statut grada Splita, Split 1987, str. 5, latinski tekst u prilogu na str. 3. Pečat grada spominje se još na str. 29, 53, 91, 275, 362. Čuvanje gradskog pečata bilo je povjereno komunalnom blagajniku. Isto, str. 53. G. Novak, Povijest Splita I, Split 1957, str. 332.

^{17a} Miha Madijev de Barbazanis, Historija, u: Legende i kronike, Split 1977, str. 171.

¹⁸ Arhiv F. Carrare, grada o Splitu.

Na priloženom komadu papira Carrara je zapisao da je “olovo” vlasništvo

Vicka Solitra¹⁹ i da je to bio pečat javnog dokumenta. Na njemu su se vidjele rupe kroz koje su prolazile vrpce za pričvršćivanje pečata na ispravu. Po Carrarinom mišljenju, konjanik predstavlja sv. Jurja, a u sredini natpisa je jednostavni križ kao na srebrnim novčićima. On pretpostavlja da je pripadao splitskom knezu Ivanu koji se spominje u jednom dokumentu iz 1174. čiji početak donosi.²⁰ Sa strane je nacrtao krug veličine približne pečatu (35 mm).

Carrara je bio u pravu kada je pečat vezao uz ime kneza Ivana iz 12. st. Naime, titula comes (knez) za upravnika grada javlja se u Splitu nakon prelaska pod vlast Arpadovaca,²¹ a prvi put se spominje oko 1160. godine.²² U tom smislu treba ispraviti pisanje G. Novaka koji među comese ubraja Adrijana, Černeku i Karusija.²³ Adrijan se navodi kao prior 1113, a s titulom comesa u “Kronici” Tome Arhidakona gdje se Toma očito koristi nazivom iz svog vremena.²⁴ Černeka se 1119. navodi kao prior, dok titulu comes (za god. 1136.) i njemu daje Toma.²⁵ Spominjanje Černeke kao comesa u ispravi Geze II. iz 1141. otpada jer je ona falsifikat, u formalnom smislu, i potječe iz 14. st.²⁶ isto kao i isprava iz 1142. godine.²⁷ Ni dokument iz 1144. u kojem stoji “comitatu vero obtinente [Cerne]cha prior” ne dolazi u obzir jer je, čini se, napisan u drugoj polovici 12. st. kada pisar “pojašnjava” Černekinu dužnost priora tada suvremenim terminom comesa.²⁸ Slijedi navodno comes Karusije, ali podatak o

¹⁹ O Solitru A. Kudrjavcev, Braća Solitro i Split, *Ethnologica Dalmatica* 1, Split 1992, str. 11-17.

²⁰ Dokument je, kaže Carrara, nekoć bio u arhivu obitelji Cindro i naznačuje “Vedi Mss del Grubisich della serie di Conti di Spalato”. Taj Grubišić vjerojatno je don Augustin Antun (1810-1882) koji se zanimao i za povijest. (*J. Ostojić*, nav. dj. (15), str. 177-179). Među knjigama Gabinetta di lettura nađen je 1881. nepotpuni rukopis nekog popisa splitskih knezova kojim se koristio Josip Alačević prigodom objavljivanja svoje serije gradskih upravitelja. (*J. Alačević*, Serie dei reggitori di Spalato, *Bullettino di archeologia e storia dalmata VII*, Spalato 1884, str. 103-104.) Pretpostaviti je da je to Grubišićev rukopis koji navodi Carrara.

²¹ *G. Novak*, nav. dj. (17), str. 298-299.

²² *T. Smičiklas*, nav. dj. (2), str. 90.

²³ *G. Novak*, nav. dj. (17), str. 300.

²⁴ *J. Alačević*, nav. dj. (20), str. 151-152. *Toma Arhidakon*, *Historia Salonitana, Zagrabiae* 1894, str. 61-62. *L. Steindorff*, *Die dalmatinischen Städte im 12. Jahrhundert*, Köln-Wien 1984, str. 55. *N. Budak*, *Ludwig Steindorff, Die dalmatinischen Städte im 12. Jahrhundert ...*, *Historijski zbornik XLII*, Zagreb 1989, str. 368.

²⁵ *J. Alačević*, nav. dj. (20), str. 153. *T. Smičiklas*, nav. dj. (2), str. 30. *Toma Arhidakon*, nav. dj. (24), str. 64.

²⁶ *N. Klaić*, Još jednom o tzv. privilegijima trogirskog tipa, *Istorijski časopis XX*, Beograd 1973, str. 55-56. *L. Steindorff*, nav. dj. (24), str. 92 - isprava je po svoj prilici sadržajno točna, ali je prerađena u 14. st.

²⁷ *N. Klaić*, nav. dj. (26), str. 57-59. Kod Alačevića pogrešno piše 1143, a kod Novaka 1144. *J. Alačević*, nav. dj. (20), str. 154.

²⁸ *L. Steindorff*, nav. dj. (24), str. 93. *N. Budak*, nav. dj. (24), str. 370. *N. Močanin*, *Ludwig Steindorff, Die dalmatinischen Städte im 12. Jahrhundert ...*, *Zbornik Zavoda za povijesne znanosti IC JAZU 15*, Zagreb 1988, str. 128. Ispravu donosi *T. Smičiklas*, nav. dj. (2), str. 54-57. Kod Alačevića i Novaka pogrešno piše 1145.

njemu nije bilo moguće provjeriti jer ga kod Farlatija i Alačevića nema na citiranim stranicama.²⁹ Tek oko 1160. javlja se comes Martin u pismu nadbiskupa Absalona i zatim u ispravi kralja Stjepana III. iz 1163. godine.³⁰

Poslije Martina dolazi comes Ivan čije je ime zabilježeno nekoliko puta: 1167. u vezi izbora novog nadbiskupa,³¹ 1169. u ugovoru između Pise, Dubrovnika i Splita,³² 1171. u popisu zemalja samostana sv. Benedikta³³ i 1174. u odredbi o svjedocima.³⁴ Od 1176. spominje se comes Martin,³⁵ pa je time upravljanje kneza Ivana određeno otprilike godinama 1165. i 1175. Do 1239. nema nijednog drugog kneza Ivana, a nakon te godine do 1244. Splitom upravljaju potestati, načelnici. Poslije se ponovno javljaju i knezovi,³⁶ ali vezivanje pečata iz zbirke Solitro uz nekog od njih s imenom Ivan otpada zbog stilskih obilježja pečata. Novak pretpostavlja da je Ivan bio Splićanin.³⁷

Što se tiče motiva na Ivanovom pečatu, viteza na konju, on se uklapa u njegovo razdoblje, a javlja se od 11. st.³⁸ On je vjerojatno prikaz vlasnika pečatnjaka tj. njegov stilizirani portret. Iz 12. st. sačuvano je više pečata s kornjaničkim likom počevši od engleskog kralja Rikarda I. i francuskih velikaša³⁹ do njemačkih i poljskih knezova.⁴⁰

Gdje se danas nalazi, odnosno je li uopće sačuvan pečat kneza Ivana, nije poznato. Nema ga u sfragističkoj zbirci splitskog Arheološkog muzeja⁴¹ ni u

²⁹ Novak se poziva na treći svezak Farlatija, str. 174, i Alačevića, str. 154.

³⁰ *T. Smičiklas*, nav. dj. (2), str. 90, 97. *G. Novak*, nav. dj. (17), str. 300. Iako je isprava Stjepana III. sumnjiva ipak u njoj nalazimo "ispravne podatke o vladarima, njegovim činovnicima itd." *N. Klaić*, nav. dj. (26), str. 65. O ispravi vidi *S. Kovačić*, nav. dj. (2), str. 20, bilj. 56.

³¹ *Toma Arhiđakon*, nav. dj. (24), str. 67. *Isti*, Kronika, Split 1977, str. 62-63.

³² *G. Novak*, nav. dj. (17), str. 96. *T. Smičiklas*, nav. dj. (2), str. 125.

³³ *T. Smičiklas*, nav. dj. (2), str. 131.

³⁴ Isto, str. 138. *I. Lucić*, Povijesna svjedočanstva o Trogiru I, Split 1979, str. 447. Alačević ne spominje ispravu iz 1169. - nav. dj. (20), str. 154-156. *G. Novak*, nav. dj. (17), str. 300. Početak ove isprave navodi Carrara na priloženom papiriću.

³⁵ *J. Alačević*, nav. dj. (20), str. 168-169. *G. Novak*, nav. dj. (17), str. 300. *T. Smičiklas*, nav. dj. (2), str. 143. *V. Novak - P. Skok*, Supetarski kartular, Zagreb 1952, str. 207, 228, 265.

³⁶ *G. Novak*, nav. dj. (17), str. 301-307.

³⁷ Isto, str. 314.

³⁸ *J. Stipišić*, Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi, Zagreb 1985, str. 156.

³⁹ *P. Bony*, Les sceaux témoins de l'adoption d'une selle nouvelle dans les royaumes d'Occident à la fin du XIIe siècle, Bulletin de la Société nationale des antiquaires de France 1987, Paris (1989), str. 27-44, tab. I.

⁴⁰ *Münchener Jahrbuch der bildenden Kunst*, 3. Folge, Bd. XLII, München 1991, str. 47 - pečat vojvode Welfsa VI. iz 1152. *F. Piekosiński*, Pieczęcie polskie wieków średnich, Sprawozdania Komisji do badania historii sztuki w Polsce VI, zeszyt I, Krakow 1897, str. 56 - pečat kneza Mieszka Starog iz 1145.

⁴¹ Iz ove zbirke objavljen je još jedino pečatnjak korčulanskog kaptola i hvarskog biskupa A. P. Gallija. (*A. Gulin*, Srednjovjekovni pečat kaptola i biskupa Korčule s posebnim osvrtom na utemeljenje i ustrojstvo kaptola, Zbornik radova znanstvenog skupa Statut grada i otoka Korčule iz 1214. godine, Zagreb-Samobor 1989, str. 230-231,

zagrebačkom Arheološkom muzeju⁴² za koji je 1870. nabavljena starinarska Solitrova zbirka.⁴³ U slučaju da dvostruki pečat na pergameni iz 1197. nije identičan onom “pečatu svetog Dujma” koji se spominje 1091. ili 1092, onda je Ivanov biljeg najstariji do sada poznati splitski pečat. Možda će objavljivanje Carrarinog crteža na ovome mjestu pomoći da bude otkriven, te time obogatiti našu sfragističku baštinu.

235. A. Duplančić, Katalog, u: Doba francuske uprave u Dalmaciji, Split 1989, str. 63 - slika je okrenuta naopako!) Iz zbirke su, međutim, objavljene tri novovjeke kopije. To su najprije pečati biskupa Mihovila Mate Spalatina i Luke Bizantija koji nisu suvremeni jer je njihove otiske nabavio Bulić 1917. iz Nürnberškog muzeja. (F. Bulić, Pečat biskupa šibenskoga Mihovila Mate, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku XLVII-XLVIII/1924-1925, Split 1926, str. 156-157. *Isti*, Pečat biskupa kotorskoga Luke Bizantija, isto, str. 157.) “Matica pečata hvarškoga opata Sv. Marije” koju je objavio Ostojić nije originalni pečatnjak već njegova kopija izrađena u metalu. (I. Ostojić, nav. dj., (7), sv. II, str. 327, 331.) Da je riječ o kopiji vidi se po izgledu, jer više slični na otisak u vosku, po strukturi metala i neobrađenoj poledini. Osim toga, nedostaje kuka na poledini koju spominje Bulić (dietro ha sopra un appicagnolo). Original je možda još uvijek na Hvaru jer se Bulić zalagao za njegovu nabavu za starinarsku zbirku u Starom Gradu. F. Bulić, Sigillo dell'abbate di s. Maria de Hvare a Cittavecchia, Bullettino di archeologia e storia dalmata XXIX, Spalato 1906, str. 307.

⁴² Za ovaj podatak zahvaljujem dr. Ivanu Mirniku.

⁴³ Prigodom posjeta Splitu 1818. car Franjo I. razgledao je Solitrovu zbirku. I. Pederin, Franjo I. i počeci antičke arheologije u Hrvatskoj, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 78, Split 1985, str. 142.

UN SIGILLO DEL XII SECOLO DEL CONTE IVAN DI SPLIT

Arsen Duplančić

Nell'articolo è pubblicato il disegno di un sigillo plumbeo del conte Ivan la cui esistenza è documentata tra il 1167 e il 1174. Il sigillo si trovava una volta nella collezione di Vicko Solitro, ed è oggi perduto. Nella parte introduttiva dell'articolo è presentato il prospetto dei sigilli e dei timbri spalatini finora pubblicati, ed è oggetto di analisi la prima comparsa del titolo di comes a Spalato (Split).